

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Daritev Jezusu.

Prevod.

Tebe Jezus čem ljubiti,
Saj si prej ti ljubil me;
Tebe v srcu tem nositi,
Ki je kdaj žalilo te.

Tebi Jezus čem živeti
Vedno zvest od srca vdan,
In služiti ti in peti,
Dok ne pride zadnji dan.

Umreti tebi čem veselo,
O presladki Jezus moj —
Saj bom združen večnost celo
Izveličar tam s teboj!

Radoslav Silvester.

XVI. nedelja po Binkoštih.

(Rožnivenška).

Češčena si, milosti polna.

(Luka 1.)

Vence pletete, dragi, ob raznih prilikah
živim in umrlim.

Kako tajinstveno trepeta mirtica na
glavi novoporočenke, ki jej pred Gospodnjim
oltarjem roko zvezuje cerkveni služabnik v
tako dolgo združitev, dokler je ne loči
zadnja zaročenka, bela smrt. — Ali je ta
venec oznanilec veselih, ali — kar odvrni
mili Bog — turobnih dni na zemlji, kedo
to danes vedeti more?

In čarobni venec, položen umetniku na
spomenik — ni li v mnogopestrosti svojih

barv tih, a jasen oznanovalec onih v nebo
prodirajočih in zopet zemlje se oklepajočih
čutil, ki jih je vliti znal v svoje stihe ta
narodov slavljenec?

Dragi! Če je tukaj med nami vencu
taka vloga — ne bo li molitev, zložena
najčisteji vseh Devic, v venčevi podobi ono
vezilo, ki združuje človeštvo z rožo du-
hovno, z Marijo; ki zenjiljo zvezuje z nebom,
kjer biva Marija, kraljica nebes?

Zato premišljujmo današnjo njej po-
svečeno nedeljo o molitvi rožnega venca,
sosebno še o molitvi tako imenovanega ži-
vega rožnega venca.

To rožnivenški kraljici v počeščenje;
a sebi v prid.

*

Rožni venec je Mariji v proslavo
sostavljena molitev treh delov.

Ti 3 je deli se nazivljejo: veseli, ža-
lostni in častiti. Veseli vsebuje radostne
skrivnosti, ki se začenjajo z Jezusovim spo-
četjem, dokler ga Devica ni našla v jeruza-
lemškem templju. Žalostni govori o bridkem
Gospodnjem krvavem potenju za nas in
jenjuje z njegovim križanjem. Častiti poroča
o slavnem vstajenju od mrtvih in končuje
uprav z venčanjem Bogorodice v nebesih.

Rožnemu vencu tudi prav lepo prija
to imenovanje po roži — vrtnici — saj je
vrtničino zeleno perje tako pripravna po-
doba veselim; njeno trnje žalostnim ali bo-
lečim in njeno lepo dišeče cvetno perje tem
častitim skrivnostim. Marija sama je pa v
najvzvišenejem pomenu besede ona skriv-
nostna roža, ki korenini v zemlji; svojo

rast razteza po vsem svetu, kjer bivajo Adamljani in svojimi cvetičnim vencem sega gori do trojedinega Boga.

Rožni venec ima 150 češčenasimarij; torej prav toliko, kolikor je v sv. pismu Davidovih psalmov, katere duhovniki z verniki vred tolikrat prebirajo v svojih molitvah.

Ta rožnivenška molitev je med slovenskim narodom razširjena tako zelo, da bi se iskati morala kmečka hiša, koje dnevnega dela nebi končevalo njeno obmoljenje. — A tudi našim gosposkim rodbinam je rožni venec pogosta večerna molitev. — Ni prav dolgo let, kar je umrl v Ljubljani tistočasni najimovitejši žitni kupec. Ta tudi v raznovrstnih vpravah tega mesta delujoči gospod je vsak večer glasno predmolil vsej družini rožni venec. In ni mu sijaja krog glave otemnjevala taka verna vdanost do Boga in Marije. Nasprotno! Malokoga so namreč takrat tako zelo spoštovali meščani in malokedaj so morda posli in delalci tako ljubili kakega gospodarja. Ko so mu bili pa truplo pogreznili v rodbinsko rakev in je nastala tista boleča smrtna tišina, zaklical je na ves glas pred pokopovalčevo končno molitvijo dolgoletni njegov hišni tesar besede mu v grob: „Z Bogom, poštena duša!“ Nekako nenavadno čudno, kaj ne, ob teh sv. obredih? Čudno posebno še za to obpogrebno žalujočo gospodo. Nekoliko so se v družega drug ozrli nazočniki; a za malo dobe — ko je vesplošno jasen postal pomen tega klica — ni bilo tu naokrog brezsolznega očesa.

Ker bi bila pa obmolitev vseh 150 tih češčenasimarij z njihovimi skrivnostmi večkrat predolga po tolikrat velikih dnevnih trudih — redoma molijo družine zvečer le eden del: ali veseli, ali žalostni, ali častiti — kakor to nanaša čas cerkvenega leta. Ne opuščajo pa v tehtnih krščanskih hišah te molitve niti ne ob času največjega dela — ker doba, porabljena na molitev, ni izguba; je le pridobitev.

*

Neki poseben način rožnivenške molitve je oni, ki se moli v združbah živega rožnega venca.

Če se združi namreč 15 oseb, kojih vsaka slednji dan v mesecu moli 15 inko rožnega venca, imenuje se ta skupina „družba živega rožnega venca.“ — A moli pa mesec za mesecem vsak ud te združbe ono drugo desetino, ki je za poslednjo izmoljeno prva na vrsti. To je ob enem v tej molitvi tista razlika, ki mika.

Menda, dragi! sploh ne bo na svetu lepše združbe, nego je ona, ki je vkoreninjena v molitvi. Ginljivejšega slovesa pač najti ne bo, nego je n. pr. izrecilo ob slovesu: Danes se ločujeva; čez morje mi je pot in tam naprej čez 9 tere gore in 9 tere dole. Ali ti dojde še katero mojih pisanj, tega ne vem. Ali se vrnem, ne vem. In če tega ne in onega ne — v molitvenem spominju me ti ne zabi; jaz te ne pozabim. Tako združena nisva ločena nikoli! Tem načinom se potem ponavlja ta molitveni spominj — dokler molečega glasu ne zapre smrt.

In če je taka rožnivenška molitev oblagodarjena tudi s cerkvenimi odpustki — kakor je to uprav v „živem rožnem vencu“ — koliko naših združeb na svetu bi se potem smelo hasnovitejih od te imenovati?

Rožni venec, kakor ga molimo dandanes, je zložil sv. Dominik. († 1221) Namen je imel ta, da bi tolika ogromna molitev sprosil izpreobrnjenja krivovernim Albingencem, ki so tajili Jezusovo včlovečenje in tem načinom zmanjševali tudi Marijino češčenje.

Združbo „živega rožnega venca“ je pa še le l. 1826. začela lijonska pobožna samostanka Pavlina Jaricot. A že l. 1832. je papež Gregorij XVI. potrdil to molitveno šego. Papež Pij XI. je l. 1877. najvišje vodstvo te združbe za vse čase izročil vsakodobnemu generalu dominikanskega reda. Kakor je torej z rožnim vencem pričel ustanovitelj tega reda, sv. Dominik — tako naj to toliko nežno se razvijajočo cvetico vsak čas negujejo še prav posebno po svojem načelniku dominikani.

Ta molitev „živega rožnega venca“ združuje večkrat svoje ude na kako popoldanjo cerkveno pobožnost. Priporoča se jim vsaj enkrat na leto skupno sv. obhajilo. Po

umrlih svojih se vdeležujo pogrebov in vsaj ene sv. maše, ki naj se bere kojkoj po smrti vsacega člana in vsake članice. — Posamezne skupine 15 tih članov — imenovane tudi „rože“ — zedinjujejo redoma moške posebej in ženske posebej — zato se tudi nikoli ne nudi nikaka prilika kacemu natolcevanju.

* * *

Dragi!

Moleči ves rožni venec, ali njega oddelek, t. j. tretjino, ali pa v združbi „živega rožnega venca“ vsak dan le eden izmed 15 oddelkov teh toliko milih nam prošnja do Marije — skrbimo prav posebno dobro za ohranitev svojega nedolžnega življenja. Saj častimo tem načinom Devico vseh devic.

Ta molitev — vsebujoča vso zgodovino rešenja — bodi nam v vseh dobah našega življenja do blažene smrti naša zvesta spremljevalka. Amen.

Zatrte nekdanje cerkve in kapele ljubljanske.

V hude stiske so zašli usmiljeniki o vojnem času. Srečno so prebili 2 francoski okupaciji, negovaje tuje vojake prav kakor domače, a tretja okupacija jim je onemogočila bivanje v Ljubljani.

Zakaj so odšli usmiljeni bratje? Tri leta pozneje je dal nekdanji prior in bolnični prefekt razdruženega reda usmiljenih bratov o. Favst tale odgovor: Ljubljanski usmiljeniki so bili ločeni od svojega materinega samostana v Liencu na Tirolskem, odkoder jim ni bilo pričakovati niti denarne pomoči niti redovnih členov. Odkar so zasegli Francozje Ilirijo, odtegnili so se usmiljenim bratom vsi dohodki. Za avstrijske vlade jim je dotekala vstanova cesarja Josipa II. iz ubožnega zaklada za 20 moških bolnikov po 100 gld., kar je znašalo 2000 gld. na leto; za 12 ženskih so dobivali 1200 gld., za strežnice bolnim ženskim (usmiljeniki smejo po svojih pravilih oskrbovati samo moške) 180 gld.; za sobni deputat 50 gld.; za pet ustanovnih bolniških postelj iz kranjskega javnega zaklada 400 gld.; obresti

svojih glavnih 731 gld.; raznovrstne dobrotne darove poprek 2000 gld. na leto. Za vojne so se skrčili ti darovi na prav neznatno vsoto in vsahnili so vsi gori navedeni obrestni in vstanovni viri. Ostal je usmiljenikom le vžitek samostanskega vrta in delež travnika ob Ljubljani (ib. 51). Zastonj so bile prošnje in pritožbe. Francoska vlada se je le semtertja kedaj spomnila bednih usmiljenih bratov in njihove bolnice dodelivši jim kako mrvice podpore. Tudi je ukrenila, da naj se bolniški zavod preustroji in vzboljša, da bo prikladnejši mestnim potrebam (ib.)

Dne 12. grudnia 1811 so ostavili prvi trije usmiljeni bratje Ljubljano in potovali na Dunaj, potem ko je že dne 15. vinotoka i. l. sprejela bolnico s samostanom vred francoska vojaška uprava.

Ljubljanskim usmiljenikom je načeloval o njihovi naselitvi v nekdanjem frančiškanskem samostanu in pozneje na Ajdovščini vikarij o. Anastazij François, izvoljen dne 28. grudnia 1787 za priorja. Njegove neumorne delavnosti sad je bila lepo vrejena bolnica. Naslednik mu je bil o. Pacifik Lieb, čegar izvolitev se je izvršila dne 2. svečana 1789.

Med usmiljeniki so bili po trije očetje svečeniki, drugi so bili bratje. Ljubljanski šematizem za leto 1808. navaja tele usmiljene redovnike — naštetih so edinole v šematizmih za leto 1808. in 1809.: o. Hermes Modiz, prior; o. Favst Gradischegg, samostanski vikarij in bolnični prefekt; o. Amos Erlbeck, bolnični dušni pastir; br. Edmund Kuhn, deficijent; br. Servacij Prosani, prvi lekarnar; br. Bazilijan Qualig, pobirač; br. Friderik Hipp, pobirač; br. Liberal Lazar, ranocelec; br. Beno Spisar, pobirač; br. Evzebij Kibler, ranocelec; br. Valerijan Haindl, kletar; br. Kaprazij Wita, lekarnar. Namestu obeh navedenih lekarnarjev, sta leta 1809. isti posel opravljala br. Hugolin Pehotschik in br. Ciprijan Marin; a namestu br. Lazarja je prišel za ranocelca br. Jozafat de Looss.

Poslednji načelnik ljubljanskih usmiljenikov je bil prior o. Favst Gradišek, rojen v Gameljnih ob Savi dne 1. kimalca 1776. Krstno ime mu je bilo Matej. Trinajstletnega dečka je

poslal oče v Ljubljano učiti se pozamentirstva. Ne še prostega je zalotila Gradiška l. 1791. bolezen. Leže v bolnici usmiljenih bratov je našel zdravje in hkratu svoj poklic. Z bolniške postelje je opazoval delovanje svojih strežnikov in zdravnikov in v srečo mu je vstala želja, da bi tudi on stopil v red usmiljenih bratov. Ta želja se mu je izpolnila leta 1797. Izprva mu je bilo pobirati mile darove za samostan. Dasi je rad in vestno izvrševal ta posel, vhajale so mu ven in ven misli k bolnikom, ki bi jih bil tako rad zdravil. Nabavil si je nekaj zdravniških in bogoslovskih knjig in oboje pridno proučeval. Leta 1803. so ga poslali v Valtice na Moravsko, odkoder se je šel učiti na Dunaj anatomije in hkratu bogoslovja. Ko je bil dne 13. malega travna 1805 izgotovil zadnjo preizkušnjo iz bogoslovske vede, odšel je v Prago na visoko šolo. Z vso svojo vedeželjno dušo se je tamkaj posvetil proučevanju zdravništva; a zelo ga je bolelo, ker so ga sprejeli le za izvenrednega slušatelja medicine. Istega leta je dobil službo zdravnika v praški bolnici, ki je bila izza grozne lakote in legarja prenapolnjena. Še večji naval betežnikov in ranjencev je nastal po bitvi pri Slavkovu dne 19. kimalca 1805. Tedaj se je pokazala požrtvovalna delanost o. Favsta Gradiškega v najlepšem sijaju. Za pohvalnimi pismi, ki jih je dobival od raznih dostojanstvenikov, je prišla doktorska diploma. Nekdanji posamentirski vajenec je napravil dne 30. rožnika 1806 stroge izpite na praški visoki šoli. Sedaj mu je napočila doba, da se je smel vrniti v domovino. Še v poštnem vozu, ki ga je odpeljal na jug, je ozdravil obolelega izprevodnika in dve sopoltnici. Dne 6. vinotoka 1806 je došel doktor o. Favst Gradišek v Ljubljano. Postal je, kakor sem že omenil, samostanski vikarij in prefekt v bolnici. Pozneje je bil izvoljen za priporja. Preveč bi se raztegnil ta spis, ko bi hotel opisati obširno delanost priporja Favsta, stoječega na čelu ljubljanske bolnice — njegovo skrb, kako razširiti in izpopolniti izročeni mu važni zavod. Žal, da so mu ga nemile okolnosti prekmalu iztrgale iz rok. Ko so se jeseni leta 1811 razkropili njegovi tovariši — usmiljeni bratje, ostal je pripor Favst v Ljubljani. Bival je

v hiši bogatina Kastagna in zdravil bolnike. Skazal se je vrlega pomočnika zlasti ranjenim vojakom, ki so bili po odhodu Francozov iz dežele nastanjeni na Žabjaku. Gospoda in prostaki so se zatekali k večjemu zdravniku o. Favstu. Njegov sloves je šel po vsej deželi; a imel je zato dokaj sovražnikov, ki so ga tožarili gosposki. Poleg mnogih drugih veljakov se je zanj potegnilo ljubljansko škofijstvo. Ob vplivu teh zaščitnikov so se razbili vsi naklepi nevoščljivcev in o. Favst je mogel mirno nadaljevati svoj blagoviti posel. Leta 1824. mu je pripoznala dunajska vlada pokojnino. Nato je ostavil Ljubljano in se preselil v Šmartin pod Šmarno goro. Tudi tja so drli ljudje za njim. Njegov »Faustulanum« so oblegali zlasti tedaj, ko je razsajala kolera. Izmed 220 bolnikov, ki jih je bila napala kolera in jih je zdravil Favst, pokosila jih je smrt samo pet. Nekdo je vprašal o. Favsta, kateri bi bil najboljši pomoček zoper kolero, in pripor je odgovoril: »Devetdeseti psalm«. Veliki dobrotnik trpinov o. pripor Favst je umrl 61 let star leta 1837 (ib.). Ostavil je zanimiv dnevnik, shranjen sedaj v grajskem arhivu v Smledniku. Podoba priporja Favsta, dar usmiljenih bratov iz Št. Vida na Koroškem, kranjskemu deželnemu odboru, se nahaja v ljubljanskem deželnem muzeju.

Ljubljaničanin niso dolgo mogli pozabiti ljudomilih usmiljenih bratov, ki so zastonj zdravili bolnike. Njihovo »špitalsko« cerkvico so zvali do najnovejše dobe zlast starejši ljudje še vedno: »pri barmhercigarjih« in ulice vežoče Dunajsko cesto s Kolodvorskimi ulicami ali s staro Blatno vasjo — sedanje Dalmatinove ulice — so se imenovale »barmhercigarske«.

Po odhodu usmiljenih bratov je prešla bolnica pod oblast ljubljanske mestne gosposke, dokler je ni leta 1849. izza določbe državne vstave sprejela v oskrbo kranjska dežela.

(Dalje prih.)

Čez leto in dan.

(Potopisne črtice iz slovenske domovine).

„Na vse te reči se ozira
omamljeno moje oko.“

(Pesnik in skladatelj župnik
Luka Dolinar.)

(Dalje.)

Naslednja postaja bila nam je Šempeter. Ona je znamenita največ za to, ker se od nje cepi nova železniška proga na Reko. Šempeter je bolj večji kraj ob reški državni cesti, ki vsled prometa z lesenino vedno bolj narašča; torej ima že tudi od l. 1807. svojega nasamnega duhovnika. Kar n. pr. na Gorenskem dozdej ne poznamo, ima ta kraj: namreč dvoje parnih žag. A za to obrt ima Pivka premalo vodenih sil. Reška državna cesta ob koji je Št. Peter, je šla poprej od tod čez Zagorje in Knežak na Trnovo. Opustila pa se je v novejših časih, ne vemo zakaj: ali zaradi burje, ali pa zaradi strmega klanca, ki je vodil od Šembij naprej proti Trnovemu. Tudi je peljala cesta od Knežaka po samotah, in bila nekako nevarna zastran malopridnih ljudi. Moj nepozabni sošolec iz mladostnih let, poznejši župnik v Knežaku, potem dekan Andr. Drobnič me je o nekem mojem posetu, potujočega letod peš proti Trnovemu, pospremil uprav do mesta, kjer je bila nekoč oropana c. kr. pošta. Nova cesta vodi sedaj iz Šempetra po drugi nasprotni strani v Reško dolino, vozi pod Prem, kjer se zavija potem proti Trnovemu.

O Šempetru naj dostavim še, da se potrebno lesovje za ondotni parni žagi dobiva deloma iz gozdov kneza Windischgrätza, deloma pa iz obširnega, na lesu bogatega Snežnika. Pod bližnjim »Gradiščem« je peljala nekedaj stara rimska cesta, katere sledovi se vidijo baje še sedaj. Tudi brez pozemeljskih votlin ta okolica ni, kakor sploh vsa Notranjska stran.

Nadaljujmo svoje nočno romarsko popotovanje.

Od Šempetra naprej se pričinja v tehničnem izrazu takozvana »tunelska proga«, ki je prizadevala graditeljem južne železnice ogromnih trudov in stroškov. Nič manj nego šestero predorov je zgrajenih v kratkih presledkih drug za drugim. Na levo doli smo

opazili kmalu Košansko dolino in župno vas enakega imena, ki je tudi izmed najstarejših kranjske dežele. Letnica njena ni natanko znana. Poleg dveh ekspozitur ima še 8 podružnic in 1 kapelo, v kateri se bere tudi sv. maša. Za časa Valvazorja štela je 17 podružnic. — Naslednja postaja bila nam je Zgornje Ležeče; še naprej pa Divača, od koder vodi železnica skozi tužno Istro v znano pomorsko mesto in glasovito morsko trdnjavo in luko Pulj. — Ko prevozi železnica omenjenih šestero predorov, zapusti onkraj Vrem zemljo Kranjsko, in zavozí v obširne planote Primorskega Krasa. Sicer dobiva svet okoli Povirja in Sežanske okolice bolj prijazno obličje. A od postaje Opčina naprej proti postajama Prosek in Nabrežina pa se vozi človek kakor po velikem mrtvaškem mirodvoru. Okolica je v pravem pomenu besede nasejana s kamenjem. Burja ima le-tod baje tako moč, da so nekatere stražnice zgrajene celo pod zemljo. Družbe za pogozdenje Krasa čaka še velika naloga, preden bodo ti kraji izpremenjeni skozi in skozi v rodoviten svet. Sme se reči, da se burja letod na vse kriplje ustavlja človeškemu trudu in kulturi.

Od postaje Nabrežine se zopet cepi železnična proga. Leva se zdajci zaobrne za morjem proti Trstu; po desni pa smo se peljaji — kaj pa da — vsi vtrujeni od nočne vožnje naprej proti Gorici. A že na naslednji postaji Tržič=Monfalcone smo zapustili južno železnico, in zavozili po progi nove državne železnice, ki pelje skozi ravnine razprostrte Furlanije proti blaženi Italiji. Leta, kedaj se je gradila ta proga, ne vem natanko povedati, sega pa v najnovejšo dobo. Tudi se ne čutim poklicanega, razmotrivati o njeni potrebi. Nekaterniki pravijo, da ste se ž njo zbližala Trst in Benetke! Kakor zvesto-vneti in goreči avstrijski domo- in rodoljub pa si vender vsojam misliti: kaj nas Avstrijce brigajo Benetke in kaj naj bo mar Benetkam naš Trst? Italijani so se hoteli odcepiti od Avstrije, ki je žrtvovala za nje neštetilnih milijonov. Imeti so želeli zemljo in svojega kralja. Zdaj imajo oboje, torej naj bodo zadovoljni, ter naj ne škilijo lačni sem čez mejo na naše pokrajine! Človek bi trezno mislil, da naj Italijani na kolenih zahvalijo Gospod Boga, če Avstrija

preskrbljuje leto za letom toliko njihovih lačnih delalcev z ljubim kruhekom. Mislimo, če imajo sploh kak čut hvaležnosti, da jim to mora biti več nego dosti.

Naprej od Tržiča smo se vozili memo poitalijančenih postaj: Ronke, Begliano, in Pieris-Turiako. Dospeli smo ob prvem svitu 9. septembra na postajo Vila Vicentina, t. j. na konec svoje vožnje.

Viši učitelj Josip Levičnik.
(Dalje prihodnjič.)

Črtice o verskih in cerkvenih preobrazbah v Beli Krajini.

(Dalje.)

Frideriku se je zazdelo, da je bil svetnik, ki se mu je prikazal v spanju in ga rešil smrti ali sv. Nikolaj, patron mesta ljubljanskega ali pa sv. Maksimilijan, patron mesta celjskega. Obema je bil zavoljo tega hvaležen; drugemu na čast je imenoval svojega kmalu na to rojenega sina Maksimilijana, prvemu na čast pa je sklenil ustanoviti ljubljansko škofijo. Ta svoj sklep je izvršil v Gradcu 6. decembra 1461., kjer je podpisal ustanovno pismo v pričo slavnega kardinala Nikolaja Kuzanskega, škofa briksenškega in kardinala Petra, škofa avgsburškega ter blizu 60 družih vplivnih, odličnih duhovnih in svetnih dostojanstvenikov. V tem pismu je imenoval Friderik cerkev sv. Nikolaja v Ljubljani prvo stolnico in določil, da naj je pri njej škofovski sedež s kapitulom, t. j. s proštijo, dekanijo, desetimi kanoniki in štirimi vikarijati. Škofa in kapitelj je hotel voliti on in za njim njegovi nasledniki; le jednega kanonika, takozvanega *ad baculum* sme voliti vsakokratni škof. Potem je določil v tem pismu dohodke škofu, kapitolu ter posebej proštu in kanoniku *ad baculum*. Škofu je podelil graščino Gorice nad Ljubljano, župnijo Šmartin pri Kranju, predmestno cerkev sv. Petra v Ljubljani, benediktinski samostan v Gornjem gradu na Štajarskem, kateremu je bilo tu podruženih mnogo duhovnj in cerkva, in duhovnijo sv. Mihaela pri Pliberku na Koroškem. Kapitolu je določil župnijo sv. Vida nad Ljubljano, sv. Petra v Naklem, sv. Križa v Svibnem, sv. Marjete v Vodica, sv. Jerneja v

Polju in na Koroškem sv. Nikolaja pri Beljaku. Proštu pa je določil radovljiško duhovnijo sv. Petra in kanoniku *ad baculum* kapelo sv. Petra na Pešati.

Te duhovnije so spadale doslej večjidel pod očaka, a bile so patronata cesarskega, zato jih je odvzel Friderik lahko duhovnim oblastnijam in jih podelil in pridružil novi ljubljanski škofiji.

Z veseljem je potrdil to vstanovitev in ustanovno pismo bivši Friderikov tajnik Aeneas Sylvius — papež Pij II. — 6. septembra l. 1462. ter počastil štiri dni pozneje mlado škofijo zlasti s tem, da jo je zvezal neposrednje z Rimom. To zvezo je potrdil l. 1468. tudi njegov naslednik Pavel II.

XIII. Ogleju pada vedno bolj v gled in se krči njegova oblast.

Nerad, primoran je odstopil očiak sebi podrejene župe na Kranjskem in Koroškem. Ljubljanska škofija se je ustanovila proti njegovi volji, zato ga tudi ne nahajamo na ustanovnem pismu. Nastali so kmalu prepiri med njim in ljubljanskimi škofi. In to ni čudo! Saj je bila nje vstanovitev velika nezaupnica očaku, državnemu knezu in benečanskemu patrieju. Skoraj dvesto let so oporekali očaki tej naredbi, dokler ni bil l. 1627. končan dolgi prepir s priznanjem neodvisnosti ljubljanskega škofijstva.

Bela Krajina je ostala še pod Oglejem, poleg drugih kranjskih žup. Kar je bilo Kranjske očakove, delila se je v šest naddjakonatov, in dva distrikta, katerih eden je bil Metliški dekanat z župami, vtelešenimi n. v. redu, eden župnik n. r. s častjo prošta je bil dekan belokranjski.

Vgled očaku v Avstriji je silno padel. Razmerje med njim in njegovimi avstrijskimi podložniki je bilo do kraja napeto. Bil je očiak patrieja benečanskega in Benečija je bila Avstrijanom kaj malo pri sreči, redoma je bil nezmožen treh neizogibno potrebnih jezikov: nemškega, slovenskega in hrvaškega. Bil je velikaš nemškega cesarstva, za izbornimi knezi prvi dostojanstvenik nemške države, v Avstriji sami pa prvi za nadvojvodo. To je bilo zlasti v Lutrovi dobi cerkvi v kvar. Kakor Benečan se očiak ni mogel vdeleževati deželnih zborov kranjskih, štajarskih in ko-

roških in tega tudi ni smel. A to je bilo cerkvi v veliko škodo. V deželnih zborih tedanjega časa se je glasovalo vedno imenoma in po dostojanstvu. Pri takem glasovanju je glas prvega odločilen, kajti »regis ad exemplum totus componitur orbis« t. j. za prvakom gredo vsi drugi. Ko bi bil smel očak pohajati v deželne zборе, glasoval bi bil on prvi in po njem bi se bili ravnali drugi. V verskih vprašanjih je bila torej največja škoda, da očak ni mogel biti član deželnega zbora, kar bi sicer bil, ako bi ne bil Benečan. Ker torej njega v deželnem zboru ni bilo, glasoval je prvi deželni maršal, ki pa je bil te čase, kakor tudi vse drugo plemstvo, luteran. Po njem so se ravnali drugi. Deželni knez in katoliška cerkev sta bila zavoljo tega v deželnem zboru za najodličnejši glas na izgubi. Prav tako pa je bil za tak glas na izgubi cesar v državnem zboru. Protireformacija se prav vsled tega ni mogla uspešno začeti in ni mogla delovati, ker deželni knez ni imel odličnega cerkvenega dostojanstvenika, ki bi bil vzel v roko protireformacijo. L. 1589. je prepovedal nadvojvoda Karol. I. 1609. pa Ferdinand II. patrijarhu cerkvene vizitacije v svojih deželah, češ, da se vtikajo patrijarhi v politične stvari. Ko vizitirajo cerkve in cerkvene zavode, izvohajo skrivnosti avstrijskih dežel, ter jih razkrivajo benečanski republiki. Ljudstvo je bilo za tujce in očakove ljudi tako malo vneto, da je n. pr. l. 1591. v Beljaku nagnalo monsignora Francesca Barbaro, poznejšega očaka, s kameni. Z enako slabim uspehom je leto pozneje vizitiral Giovanni Grimani. Avstrijski škofje pa tudi niso marali prevzemati tega posla, ker niso hoteli biti kakor koli odvisni od očaka. Dalje je vladal povsod grozen nered in bi ne mogli prevzemši ta posel ničesar opraviti. Po nekaterih krajih po celih 50 let ni bilo vizitacije. Zakrament sv. birne se dolgo dobo ni delil, neštevilno cerkev in oltarjev je bilo neposvečenih. Vera je trpela veliko škodo. Razširjevanju luteranstva se je bilo težko ustavljati, ker patrijarh ni znal treh, v teh deželah neizogibno potrebnih jezikov.

(Dalje pride.)

»r'.

Iz domovine.

Tržaški cesarski namestnik princ Hohenlohe koraka na čelu vseh avstrijskih svojih kolegov in vseh deželnih predsednikov — kar se tiče vneme za vgodno gmotno stanje ljuškošolskega učiteljstva. Ko je bil deželni predsednik v Bukovini, priboril je tam učiteljstvu svojega važnega poklica dostojno stalo. V Trstu pa, kamor je prišel iz Bukovine, je dejal te dni odposlanstvu tržaškega učiteljstva: »Ljuško šolo smatram za najznamenitejšo državno napravo. Z blagrom šole je pa naravnost zvezano gmotno stanje učiteljstva. To težko in zelo odgovorno svojo nalogo pa učitelj izpolnjuje le tedaj, ako mu je mogoče, prostemu vseh morečih skrbi, šoli posvetiti vse svoje dušne sile.«

To je dostojanstvenikovo zdravo nazorje. — Enakih misli je bil izmed osebno nam znanih odličnjakov posebno knežskof Krizostom, ki je še kanonik težil na to — da se duhovnikom izboljšaj gmotno stanje. — Vsacemu, kedor dela, dostojno plačo in bodi si duhovnik, ali učitelj, ali zdravnik, ali vradnik! Le z vedro in brezskrbno dušo se veselo dela v svojem poklicu; in dvakrat toliko ta stori, ki ga ne more gmotne skrbi.

Ljubljanska škofijska kronika.

V knežškofijskih zavodih v Šent Vidu nad Ljubljano so nameščeni vč. in oč. gg.: dr. Fran Ušeničnik, doslej spiritual v duhovskem semenišču v Ljubljani, za rektorja; dr. Ivan Gnidovec za ravnatelja gimnazije in gimnazijskega učitelja; gimnazijski učitelji pa so: Anton Jarec, Luka Arh in Anton Koritnik; glavni prefekt dr. Ivan Ev. Zore, doslej studijski prefekt v duhovskem semenišču; prefekt in katehet Josip Demšar, doslej prefekt v »Alojzijevišču«; prefekt in učitelj risanja Gašpar Porenta, doslej kapelan v Stopičah.

Podeljena je župnija Janče tamošnjemu vpravitelju č. g. Ivanu Dobnikarju.

Kanonikno vmeščen je bil v. č. g. Ivan Dobnikar na podeljeno mu župnijo Janče 5. sept. 1905.

Premeščeni so bili dalje čč. gg.: Alojzij Stroj, katehet pri uršulinkah v Ljubljani, za spirituala v duhovsko semenišče; Karol Čerin iz Kostanjevice za prvega kapelana v Škofjo Loko; Bertold Bartel od Stare cerkve v Kostanjevici; Anton Jerič, začasno vpokojeni brezoviški kapelan, za kapelana k sv. Duhu; Matija Okoren z Breznice na Dovje; Anton Medved, bivši kapelan na Preski, na Breznico.

Stalni pokoj je dovoljen v. č. g. Ivanu Zagorjanu, župniku v Radečah p Zidanem mostu.

Umrli je v. č. g. duh. svetnik Fran Jereb, vpokojeni zasipski župnik, na blejskem otoku dne 6. sept. 1905.

Priporoča se v molitev čast. duhovnim sobratom.

V knezškofijsko Alojzijevisče so bili za šolsko leto 1905 06 sprejeti nastopni dosedanji gojenci:

V VIII. razred:

Drešar Ivan iz Komende,
Kanduč Fran iz Idrije,
Lunder Al. iz Velikih Poljan,
Nastran Fran iz Vodice,
Rupnik Karol iz Črnega Vrha,
Tomažič Ivan iz Most.

V VII. razred.

Avsenek Ivan iz Mošenj,
Hočevan Fran iz Velikih Lašič,
Muren Josip iz Stopič,
Natlačen Marko z Goč,
Rogelj Josip iz Velesovega,
Šmit Fran iz Ribnega v Bledu,
Žerjov Gregor z Jesenic.

V VI. razred:

Adamič Alojzij z Velikih Poljan,
Filipič Ivan s Trate,
Gnidovec Anton iz Ajdovca,
Groznič Anton iz Višnje Gore,
Gruden Ivan z Vojskega,

Jenko Fran iz Lipice pri Škofji Loki,
Pretnar Fran iz Grada v Bledu,
Sedej Fran s Trate,
Šimenc Josip iz Dola,
Težak Marko iz Metlike.

V V. razred:

Bogataj Lovro iz Stare Loke,
Gnidovec Anton iz Ajdovca,
Hiti Fran od Sv. Trojice,
Mejak Jakob iz Ormoža,
Meršolj Fran iz Radovljice,
Mohorč Ivan iz Begunj,
Pestotnik Ivan iz Tuhinja,
Plevnik Anton iz Črnomlja,
Žganjar Ignacij iz Dobropolja.

V IV. razred:

Poje Josip iz Osilnice,
Resman Anton iz Begunj,
Zbačnik Alojzij iz Travnika,
Zupan Alojzij iz Gorij,
Žarkovič Fran iz Metlike.

Na novo so bili sprejeti:

V V. razred:

Petrič Gabriel iz Strug,
Skebè Venceslav iz Hinj.

V IV. razred:

Stanonik Makso s Trate,
Torkar Anton iz Grada v Bledu.

V III. razred:

Anžič Anton iz Sostrega,
Dežela Ivan iz Ledin,
Francič Ivan iz Št. Jerneja,
Koblar Fran iz Železnikov,
Možina Fran iz Slavine,
Oman Anton iz Lipice ob Škofji Loki,
Platiša Ivan od Sv. Ožbalta
nad Škofjo Loko,
Šušteršič Josip iz Dobrnič,
Vindišar Ivan iz Srednjega Bitnja.

Po „Ljublj. Šk. Listu“ št. VI. 1905.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi pol in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej. V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Lovro Blaznik-ovi trgovini na Starem trgu in v Ivan Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.